

Bányai Tamás

Kémecském

Még a hatvanas években történt, hogy egyetlen éjszaka, pár perc leforgása alatt két orosz, pontosabban egy üzég meg egy orosz kiskatona az életét veszítette a szovjet-magyar határ őrzése közben. A helyi pletyka szerint az esetnek a közeli faluban élő Maruszja volt a kiváltó oka. Állítólag a lány gyakran megosztotta ágyát a két fiatalemberrel, ami viszont egy harmadiknak - aki szintén a határ védelmére volt kivezényelve, s ezért kellő fegyverzettel is el volt látva - egyáltalán nem volt ínyére. Ámde, mint említettem, ez csupán pletyka volt, csak hogy az ügyet kivizsgáló katonai szervek természetesen nem adhattak hitelt az ilyen szóbeszédnek.

Ők másra gyanakodtak.

Az alapos és minden szempontból körültekintő vizsgálat során kétségkívül megállapítást nyert, hogy a halált okozó lövések szemből érték a két katonát, akik nyilván a határ tulsó oldalát figyelték árgus szemekkel, amiből világosan következik, a végzetes golyók a határ másik oldaláról érkeztek. Ez olyan kritériuma volt az ügynek, ami fölött nem lehetett csak úgy egyszerűen átsiklani.

Az eset körülményeit elemző nyomozás lezárásával haladéktalanul jegyzéket küldtek a magyar határőrség parancsnokságára. A jegyzék meglehetősen durva hangnemben íródott, azonnali magyarázatot követelve az illetékes magyar hatóságoktól, sőt azzal is fenyegetőzve, hogy saját hatáskörükben járnak el, szükség esetén magyar területen is, ha nem kapnak rövid időn belül elfogadható és kielégítő indoklást.

A magyar határőrség parancsnoka kis híján szívszélhűdést kapott, amikor kezébe került a szovjet átirat. Úgy érezte, mindenki őt fogja vádolni, az ő lelkén fog száradni, ha az oroszok ismét bevonulnak Magyarországra. Lelkének furdalását még az sem enyhítette, hogy eszébe jutott, a szovjetek már régen ellepték az országot, újabb csapatok átirányítása még akkor is szükségtelen, ha ez a határincidens háborús helyzetet teremt.

A parancsnok tisztában volt kényes helyzetével, s tudta, ez ügyben döntést hozni messze meghaladja hatáskörét, beosztását már így is ingadozni látta, s ezért úgy találta helyesnek, ha rögvést értesíti a belügyminisztériumot. Ez a lépése teljesen feleslegesnek bizonyult, mert a budapesti szovjet nagykövet már kapcsolatba lépett a külügyminisztériummal, ahol is átirányították hívását a belügybe, mondván, a határőrség felügyelete hozzájuk tartozik, a felelősség tehát őket terheli.

A nagykövet arrogáns fellépése riadalmat keltett a belügyminisztériumban, ahol mindenki tudta, egy hasonló eset az ellenséges nyugati határon legfeljebb egy elsimítható diplomáciai bonyodalmat okozhat, de már a baráti Szovjetunióval szemben... Még rá gondolni is rossz.

Természetesen megnyugtatták a nagykövetet, hogy máris elkezdtek a kínos eset kivizsgálását, s hogy órákon belül tájékoztatni fogják az eredményről.

A Belügyminisztérium legjobb nyomozói szálltak ki a szovjet-magyar határra, ahol a környékbeliakkal együtt az összes határőrt kifaggatták. Alibit követeltek mindenkitől, részletes beszámolót az adott időben folytatott tevékenységük helyszínéről és mibenlétéről. Alaposságukat mi sem jellemezte jobban, mint hogy az egyik határmenti paraszttól, aki állítása szerint a tehenét fejte, amikor a szóbanforgó incidens történt, még azt is megkérdezték, a tehennek melyik tőgyét cibálta éppen. Vizsgálódásuk ennek ellenére sem hozott eredményt.

Azaz valamire mégis jutott a nyomozás, amelynek során megállapították, hogy az adott határszakaszon az adott időpontban, mint mindig, a szolgálatot teljesítő határőrök háttal álltak szovjet társaiknak, hátrafelé pedig nem szokás lövöldözni, csak akkor, ha üldözik az illetőket. Márpedig itt üldözésről szó sem lehetett. A belügyi nyomozókat nagyon meglepte ez a helyzetelemzés, mert őket arra nevelték, hogy az ellenségnek nem szabad hátat fordítani. Nehezen fogadták el, mégis be kellett látniok, hogy a szovjetek nem az ellenségeink.

Mindamellet nagyon furcsállották ezt a háttal állást. El kellett nekik magyarázni, hogy ez azért van, mert a határőröknek elsősorban a hazai oldalt kell megfigyelniök. A Szovjetunió felől legfeljebb csak hivatalos delegáció érkezhethet, illegális határsértő semmi esetre sem, mert arra nagyon vigyáznak a másik oldalon. Ugyanakkor nálunk előfordulhat, hogy valaki engedély nélkül akarja átlépni a határt, a szovjet birodalomban elképzelt szebb jövője reményében. Igaz, erre még nem volt példa, de az ördög nem alszik, a határőrök ébersége pedig egy percre sem lankadhat. Ezért nekik az ország belsejéből érkezőket kell figyelni, amiből következik, hogy háttal álltak a határsávnak.

A nyomozók leadták a jelentésüket, ám ez a Belügyminisztériumban senkit sem elégített ki. Bár ők még csak jóváhagyták volna a jegyzőkönyvbe foglaltakat, de tudták, hogy ezt a magyarázatot a külügyi kollegák vissza fogják utasítani, mert a szovjet fél számára ez elfogadhatatlan. Ilyet nem közölhetnek a nagykövettel. Állítanák ezt annak ellenére, hogy a külügyben már az a szóbeszéd járja, miszerint ez az egész a szovjet pártvezetőség bosszúja, amiért Kádár még mindig szabolcsi almát küldözget a leváltott Hruscsov születésnapjára.

Valami mást kellett tehát kitalálni, mégpedig sürgősen.

Bármilyen furcsán hangzik, a megoldást, valójában persze csak részleges megoldást egy grafikus szolgáltatva, jó barátja a belügyi illetékesnek, aki elpanaszolta neki, hogy milyen fejfájás gyötri. A grafikus vállat vont és közömbösen azt mondta: biztosan egy nyugati kém volt, aki így jutott be a Szovjetunióba. A magyar hatóságok állítsák azt, hogy nyomában voltak ennek a spionnak, az utolsó pillanatban sajnos mégis kisiklott a kezeik közül. Bizonyítandó a tételt, jelentette ki a grafikus, szívesen rajzolok egy fantom arcot az imperialista terroristáról, ami akár bizonyítékul is szolgálhat.

A belügyesek meghányták vetették az ötletet, és arra a következtetésre jutottak, hogy kisebbik rosszként elfogadható. Mert ez ugyan rossz fényt vet a magyar elhárító szervek munkájára, amin majd a jövőben igyekeznek javítani, rólunk mégis elhárítja a gyilkosság vádját. És végül is ez a legfontosabb. Nem teljesítettük hiánytalanul a ránk háruló szocialista kötelességeket, de nem vagyunk szovjet katonák aljas, gyilkosságra is képes ellenségei.

A grafikust felkérték a fantomarc elkészítésére, amit az maradéktalanul teljesített is. A rajzot, a megfelelő magyarázattal együtt átadták a szovjet nagykövetnek, aki továbbította azt Moszkvába.

A moszkvai vezetés hümmögött, de kénytelenek voltak belátni, hogy a magyarok feltételezésének lehet valami alapja, hiszen a Szovjetuniót minden felől elárasztják a nyugati hatalmak kémei és diverzánstjai, a magyarok éberségét pedig könnyű kijátszani.

Miként az várható volt, a KGB figyelmeztette a magyar állambiztonsági szerveket, hogy a jövőben nagyobb féltéssel és körültekintéssel óvják a Szovjetunió biztonságát. Ezzel a felszólítással orosz részről lezártak tekintették az ügyet.

A magyar Belügyminisztériumban a minisztertől a portásig mindenki fellelegzett és nem is alaptalanul. Elvégre olyan vihart hártottak el, amely nem csak fákat, de magas pozíciókat is kicsavarhatott volna tövestől.

A belügyes barát lelkendezve toppant be a grafikushoz.

– El sem hiszed, milyen nagy szolgálatot tettél a hazának – mondta elégedett vigyorral az arcán. – Nem is marad el a hála. Már fel is terjesztettelek a József Attila díjra.

A grafikus elképedt.

– József Attila díjra? – kérdezte hitetlenkedve. – De hiszen én nem vagyok sem író, sem költő.

A belügyes nagyvonalúan legyintett.

– Nem mindegy? A díj az díj. Az a fontos, hogy pénzt is adjanak mellé. Ezzel pedig az is jár.

A belügyes távozását követően a grafikus kihúzta az általa rajzolt fantomarc másolatát a fiókból, s elégedetten vigyorogva dörmögte maga elé:

– Kémeckém, te áldott! Végre egy kis pénz is jön a konyhára.